

ferde zijn zoon, ja, ja, maar hij had ook een bevel ertoe: wij toch niet?

Natuurlijk pakt Brentz nu uit tegen de wederdoopers. Die zeggen: geen oorlog, en geen verzet, en als de Turken komen, dan maar in vredesnaam het hoofd buigen. Die Wederdoopers (Anabaptisten) eiteeren maar telkens weer de bergrede: niet wederstaan, niet wederstaan. Niet oog om oog, nooit tand om tand.

Mis, zegt Brentz; mis; dat geduld, die lijdzaamheid is „hypocritisch”. En zeg nu niet, zoo vult hij aan, dat wij hier met menschenglossen het klare evangelie der bergrede beduimelen. Want Christus denkt er niet aan, lees maar Rom. 13, het ambt der overheid op te heffen, dat ambt, met zijn zwaardrecht, en zijn plicht tot verdediging van wat God geplant heeft. *Privata vindicta*, een private ruzie, daar staat het anders mee dan met publieke overvallen op Gods genadeschatten.

En daarom; houdt moed: de Turk zal spoedig vallen. De Mohammedanen mogen zich erop beroemen, dat Mohammed Abrahams ware zoon en erfgenaam is, — maar het is zooals Methodius zei: het zijn maar verrótte „Joden”, die Turken-van-Mohammed. Alexander heeft ze achter de Kaspijsche bergen teruggesmaakt, maar een vos, zoo zegt Methodius, heeft hun een gat gewezen, om door te kruipen. Mohammed is die vos. Maar God is genadig, het gat wordt wel weer gestopt, als het Duitsche volk maar niet bij de pakken neer gaat zitten, in Turkophobie, Turkenvrees.

Een „Da Pacem” besluit het boekje, en een gebed. Het vers ziet er zoo uit:

Tot zoover dat leuke Turkenboekje. Ik mag zulke dingen graag, jij toch ook denk ik?

Hoe we er over denken? Dat is al gezegd: Brentz dacht nog een voorspelling te hebben: de Turken krijgen maar 3 van de 10 hoornen, ze halen de wereldmacht dus niet. Dat hij zich exegetisch vergaloppeerde (geloof ik, al ben ik geen exegeet) is tot daar aan toe. Wat is van Daniël al niet gemaakt? Brentz is de eenige niet, die zich vergiste. Maar ik wilde, dat Brentz die voorspelling maar had weggelaten om alleen belofte en elsch over te houden. Zijn juiste waarschuwing tegen misbruik van Jeremia's „exempel” kreeg een beetje waardevermindering er door.

Maar ik wou voorts dit zeggen: wij hebben geen enkele voorspelling. Noch aangaande Duitschers. Noch aangaande Chinezen. Noch aangaande Russen. Noch aangaande Amerikanen. Wij hebben alleen maar dit: er komt, en dat is ook exegese, er komt een wereldmacht. De grenzen gaan weg. Er komt een totalitaire wereldstaat.

En nu twee dingen onthouden: Niet weggelopen.

En niet aan geografische grootheden denken. De Turk is voor Brentz geen kwestie van Kaspijsche bergen maar van antichristelijke macht. En onthoud dat.

Blijf waar je bent.

En houd eenvoudig aan in het gebed, dat je tegen wat antichristelijk is, verzet moogt volhouden, nu, en ook later. Geen voorspellingen binnensmokkelen; „DIE” zullen het zijn of „die”. Maar de belofte vasthouden, en den elsch.

En verder: dat vers nog eens aankijken. En ga 't maar zingen ook. „En nu, allemaal”.

Hartelijken-groet, je

ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Ik spreek nu niet over de integratie van West Europa, het federalistisch Europa, waarop de a. r. partij zoo verliefd geraakte, doch over de argumentatie, die door haar leiding wordt gebruikt, om die malle liefde te verklaren en te verdedigen.

Die argumentatie is in dit geval het meest belangrijke. Het andere komt toch niet, tenzij op een heel andere wijze, dan die men zich nu denkt.

Het gaat hier ook niet om het wenschelijke van een samenwerking van de West Europeesche volkeren, om een ramp, die gevreesd wordt, te vermijden. Men kan er alleen van zeggen, dat er te veel lawaai over wordt gemaakt en te weinig werkelijk gehandeld.

Zulke samenwerking op grond van zelfs in het leven der volkeren diep ingrijpende tractaten is niet nieuw en kan noodig zijn.

Al weer — het is de wonderbaarlijke argumentatie, die we vernemen van menschen, die zich Calvinisten noemen.

Daar is stellig nauwelijks iemand te denken, die, als hij van het Calvinisme gewaagt, Calvin en de Reformatie der zestiende en haar werking in de volgende eeuw zou vergeten.

Wat ongelooflijk schijnt is hier geschied.

De leiders der a. r. partij hebben zich zoozeer bejverd om de kerk achteraf te schulven, om slechts om den christen een beroep te doen, alsof hier te scheiden ware, dat zij de kerk niet meer zien. Hier ligt alleen de verklaring van het verbazingwekkende, wat wij dan thans in de politiek ervaren. Verbazingwekkend, zoo zelfs, dat als minister Stikker aan dr Bruins Slot een waarschuwing richt om toch wat bezadigd te zijn, want hierop kwam het neer, de laatstgenoemde

nog eens te keer gaat tegen die „nationale soevereiniteiten”, die zich maar niet laten in stukken breken.

De integratie wordt verdedigd met, zooals Chesterton het indertijd ook deed, te wijzen op het verleden. De eenheid van Europa ligt achter ons, zeide hij. Wij moeten niet maar iets maken, doch herstellen. En dan doelt hij uiteraard op het Christelijke wereldrijk, waar de paus den keizer kroonde, daarna paus en keizer in bloedigen krijg elkander de suprematie in de wereld betwistten, terwijl zij het volkomeen eens waren als het gold de kerk des Heeren te vervolgen en daardoor stroomden bloeds te vergieten.

Dit rijk was dan, in zekeren zin althans, een eenheid. Men moet er zich geen al te groote voorstelling van maken. Een genie als Karel de Groote was kon veel, maar het regeren van een groot gebied, als zijn rijk, was toen niet mogelijk zonder een groote zelfstandigheid der deelen, die, omgekeerd aan de integratie van thans, tot de gewraakte nationale soevereiniteit voerde. Thans zijn er andere mogelijkheden, dat weten wij wel, want nu zien wij het al reeds voor oogen, hoe, naar Da Costa het profeteerde, „de Man, die in het middelpunt zich eenmaal wringen kan van 't weefsel zonder ga, dat onze leeftijd baarde — meester zal zijn van Euroop, ja meester van heel de aarde.” De integratie door den Antichrist, die de kerk des Heeren wel ziet komen, maar die zij zeker niet mag bevorderen.

Er is nu in de Tweede Kamer gezegd, dat hetgeen acht eeuwen christendom hadden gewrocht bij den vrede van Verdun in 843 werd gebroken, en dat hetgeen elf eeuwen daarna hadden stuk gemaakt, niet in eenige weken bijvoorbeeld door den raad van Europa, in Straatsburg vergaderd, kon worden hersteld.

Hier werd de Reformatie der zestiende en zeventiende eeuw algeheel uitgeschakeld, om het op zijn zachtst te zeggen.

Hier werd al wat Groen en Kuyper met groote vreugd hebben getuigd, van de vrucht van den Calvinisten-strijd hebben geschreven, naar de Schrift geprofeeteerd, op zij geschoven.

Natuurlijk ging het toen met heel den reformatorischen strijd van de negentiende eeuw niet anders.

Als onze vaders in art. 36 der Nederlandsche geloofsbelijdenis constateeren, dat de overheid er is, opdat een ieder voor heel zijn leven God dienen kan in vrijheid naar Zijn Woord, dan mogen wij daarbij wel opmerken, dat die vrijheid van den Woordgetrouwen christen in de wereld slechts sporadisch wordt gevonden. Zoowel wat den tijd als wat de ruimte betreft. Die volle vrijheid van den belijder van den Christus is, dit zal zelfs geen ongeloofige historieschrijver durven te ontkennen, juist het meest gevonden in de landen, waar zooals men dan zegt, het Calvinisme zijn invloed kon doen gelden. Beter gezegd, waar de Reformatie der kerk, door haren Koning werd gegeven, gedurig weer.

Daar is stellig in heel de wereld maar een heel klein plekje te vinden, waar die vrijheid het best wordt gevonden. Het is juist in ons kleine Nederland.

Wat is de basis van die vrijheid in het verleden en in onzen tijd?

Als gij mijn vorigen brief hebt gelezen, zal het U duidelijk zijn geworden, dat de redactie van „Trouw”, die de leiding der a. r. partij thans heeft, wijst naar het feit, dat in West-Europa natuurlijk veel principieel verschil is, en dat die vrijheid, waarover het thans gaat, verschillend wordt gefundeerd, maar dat er toch in West-Europa nog is een overblijfsel, een traditie, hoe zwak dan ook, die maakt, dat antirevolutionairen, liberalen, socialisten, humanisten, zelfs atheïsten, onder gezag en vrijheid en recht en gerechtigheid zoo ongeveer hetzelfde verstaan, of althans, zoo zij elkander niet begrijpen, toch met elkander kunnen praten; practisch met elkander het wel eens zijn.

Dat is, wat men zou kunnen noemen de tolerantie van de filosofen en girondijnen der achttiende eeuw, de tolerantie, waarop de Revolutie groot zou mogen gaan.

Het is merkwaardig, dat in de Constituante na 1789, niet alleen een Rabaut St. Etienne, die nog de traditie der Hugenooten kende, maar zelfs een Mirabeau die tolerantie een aantasting noemde van de wezenlijke vrijheid. Gij staat toe — zoo zeiden zij; dus gij kunt het ook weer wegnemen.

Vergeten wordt dus thans de werkelijkheid; deze n.l., dat die vrijheid des christens bevochten moest worden op de mannen der revolutie. Zijn wij den strijd van Groen van Prinsterer vergeten? Weten wij niet meer hoe de a. r. partij heeft moeten vechten voor die vrijheid? Die wij met hulp van Rome verkregen, omdat Rome, als het in de minderheid is, de vrijheid van geweten met haar resultaten wel wil.

Staat het ook niet vast, dat Groen noch Kuyper eenigen vasten grond voor hun voet hadden gekend als niet de kerk des Heeren in Afscheiding en Doleantie tot Reformatie ware gekomen?

De gehoorzaamheid der kerk is de eenige grond voor de vrijheid des christens, als God de Heere die geven wil.

Dacht men nu waarlijk, dat de humanist of socialist wezenlijk door verandering van overtuiging zijn houding wijgde?

Hij moest hier te lande den strijd verliezen, en schikt zich nu in het geval. Maar — het wordt immers ook toegegeven — in beginsel bleven zij dezelfde, zooals telkens hier en daar ook nu nog wel duidelijk wordt. Trouwens — gunnen de mannen der synodaal gebonden kerken ons vrijgemaakten de vrijheid?

Zelfs niet van spreken, als het er op aankomt.

Men buigt voor de feiten, maar gruw van de norm. En wij kunnen er vast op rekenen, het bleek nu reeds, toen men de „rechten van den mensch” nog eens zou stipuleeren, dat wanneer allengs meer stukken van het gezag overgaan naar de macht in het integrale Europa, de meening, dat wij de verkregen vrijheden veilig zouden kunnen stellen, looze fantasie is.

Wie de geschiedenis kent en haar ziet bij de eenige lamp, die waarlijk licht geeft — gingen de lampen niet uit in Europa? — moet dit alles verstaan. De feiten spreken.

Nu zou men kunnen zeggen: maar vergeet gij nu, dat Groen van Prinsterer, kind van den Réveil en lid der Evangelische alliantie ook eens een beroep deed op alle Christenen in Europa, om tegen den voortgang der Revolutie te strijden? Hoe Groen van oordeel was, dat het strijdpunt in de zeventiende eeuw, hier aan de orde, toen onze staat uit der Remonstranten dwalingen mocht worden gered, n.l. de uitverklezing, in de negentiende eeuw niet meer op den voorgrond stond. Het ging in Europa immers niet meer tegen een bepaald geloofsartikel, maar tegen het christelijk geloof in zijn geheel.

Dus moesten allen, die den Christus der Schriften beleden als den eenigen Zaligmaker en Verlosser, samenwerken. En dan vergaderden in de samenkomsten der Evangelische Alliantie toch mannen als De Presensé, Astié, en hier mocht men rekenen op de ethischen als Chantepie de la Saussaye en Beets en Gunning.

Op voor Christus — dat was dan de leus.

Het is waar. En toen was er nog werkelijk bij de mannen van den Réveil liefde voor den Heere Jezus Christus; voor Zijn Woord.

Maar men zag de kerk niet.

Groens vergissing — want dat was zoo — kon worden gebilijkt.

Zij was de oorzaak van zijn groot lijden in diepe teleurstelling.

Laat mij nu slechts citeeren het begin van het voorwoord, dat Fabius, die de dingen hier aan de orde zoo zuiver zag, liet voorafgaan aan zijn „Voorheen en Thans”. Hij schrijft: „Het leven van Groen van Prinsterer is overrijk aan ervaringen van droevigen aard. Ja, het is alsof, naarmate de jaren klimmen, de wolken zich vermengvuldigen. Het moeilijkste en smartelijkste tijdperk in zijn leven was, naar hij zelf verklaarde van 1862 tot 1872. Daarin was 1866 „het smartelijkste jaar in het smartelijkste levenstijdperk”. In 1870 schrijft hij zoo diep weemoedig, naar aanleiding van den strijd dien Beets en De la Saussaye tegen hem voeren: „Zoo we zeer sterk zijn zeventig jaar. Ook dit jaar rekent dubbel. Inderdaad polemiek tegen mij is de moeite niet meer waard”. En daar breekt 1871 aan, als de laatste druppel „den sedert lang boordenvollen beker” doet overloopen; als hij met zijn: „Denk aan 1855..... Denk aan 1866..... Denk aan de verkiezingen in Januari 1868..... Denk aan Juni 1869. Denk aan Sept. 1869 — den boordenvollen beker voor aller oogen uitgiet, om te doen verstaan, hoe die nu overliep in den „consciëntiekreet”, die uit het diepst der ziel..... gescheurd werd, de kreet: Ik kan niet anders, ik zal niet anders!..... dwaasheid zoo gij wilt, maar onloochenbare en onweerstaanbare uiting van een felbewogen hart”.

Daar hebt U de teleurstelling van Groen. Het resultaat van zijn nobele vergissing.

Maar wat moet de a. r. partij en haar leiding overkomen, nu zij in deze eeuw van volkomen negoering van den Drieëenigen God in de wereldpolitiek en alerwege in West Europa vertrouwen willen stellen op een „overblijfsel”, een stukje traditie, dat er dan nog van het christendom zoude zijn, niet eens principieel meer, maar louter tolerantie, waarbij nog wordt vergeten hoe deze met weersin werd gegeven na een harden kerkelijken en politieken strijd?

Wij willen de practijk van thans in Europa ook nog eens bezien, zoowel wat de roomschen als de democraten van thans betreft.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen

MARNIX.

PERSSCHOUW

DE EENE KATHOLIEKE KERK, EXEMPLAAR VAN EEN SOORT?

Onze lezers zijn in het leerrijke debat tusschen dr v. Meijnefeldt en ds E. T. v. d. Born op de hoogte gebracht; en zij zullen het dus, denk ik, op prijs stellen, verder te worden geïnformeerd. We zullen graag hen daarin helpen.

In de hoop, dat hun memorie goed, en de aandacht frisch zal zijn, steken we dus weer van wal.

Dr v. Meijnefeldt voert tegen ds v. d. Born het volgende aan:

Allereerst de merktekenwestie. Ds v. d. B. kent blijkbaar maar één type van merktekenen, n.l. zulke, die slechts bepaalde afzonderlijke grootheden aanwijzen. Immers hij kiest een beeld, waarin met een zakdoek maar één bepaalde domine gemerkt wordt. Ds v. d. B. vergeet daarbij, dat ook merktekenen van een soort zijn. En een soort veronderstelt altijd het bestaan van meerdere individuele exemplaren. Hij had daarom even goed een ander beeld kunnen gebruiken, b.v. merktekenen van een „Schilderiaan”. Deze merktekenen wijzen

een soort platen r. B.'s beto tuurlijk

Tot zoo hij het me der heeft cussie toe vallen zoo (artikel a kerk) wor en Schilde niets al lijd en God nie Hij wel op Als nu Heppianen derboasian geven, dat nastreefde denz nog eenigen ti Overiger Er is e Zoo als er der hemel Ik weig een e x e Tochtgelooc Ik weig soort te heeft. En daar nederen zijn dien zakde een kenme een gestel

Niets ge dat ds v. d „de soor het kenme hoogen ho nen kennen d i g d: Ik, tegenwoor ik zal er z juist door zijn maar gelet op h qua domin iemand wil Eigenlijk M. een bee

Dr v. M.

Verder „de ware leven, mi Dat het weet ik, noemen v dat hier

Dr v. M.

merkteaker zin verklea hij verande als soort; ren. De een helpen; de

Dr v. M.

Nu zeg ling God 27—29 te Deze of echter teg argument ontdekken feitelijkhe en de art slag geve wijst één aan als: zeggen: D.K.O.) zi

Ds v. d. l 1946 wee de HEER vrijgemaal behagen d

Een brok ten, kan et we elkaars als we elka elkaar vier goudschaal hatelijkheid van een „m van een „n spraak van het doet m drie kerkbe meer leest.

Ds v. d. leert wel h maakt tot

aankomt.
van de norm.
het bleek nu
sch" nog eens
meer stukken
in het inter-
verkrengen vrij-
ze fantasie is.
t bij de eenige
en de lampen
verstaan. De

vergeet gij nu.
i Réveil en lid
n beroep deed
den voortgang
n oordeel was,
w, hier aan de
ranten dwalin-
verklezing, in
den voorgrond
t meer tegen
het christelijk

der Schriften
Verlosser, sa-
samenkomsten
als De Presen-
en de ethi-
Beets en Gun-

e leus.
erkelijk bij de
n Heere Jezus

so — kon wor-
lijden in diepe

van het voor-
aan de orde
„Voorheen en
roen van Prin-
broevigen aard.
mmen, de wol-
kste en smar-
ar hij zelf ver-
was 1886 „het
evenstijlperk“.

g, naar aanlei-
a Saussaye te-
zeventig jaar.
polemieken tegen
in daar breekt
op p e l „den
en b e k e r“
t aan 1855.....
lezingen in Ja-
nker aan Sept.
ller oogen uit-
overtiep in den
er ziel..... ge-
anders, ik zal
lt, maar onloo-
n een feibewo-

Groen. Het re-
ur leiding over-
men negoering
politiek en al-
llen stellen op
lat er dan nog
sens principieel
nog wordt ver-
en na een har-

Europa ook nog
als de demo-

uw toegenegen
MARNIX.

W
EXEMPLAAR

at tusschen dr
i op de hoogte
k, op prijs stel-
e zullen graag
en de aandacht
n wal.
Born het vol-

v. d. B. kent
enen, nl. zulke.
eden aanwijzen.
et een zakdoek
rdt. De v. d. B.
van een soort
het bestaan van
d daarom even-
b.v. merkteke-
tekenen wijzen

een soort predikanten aan waarvan er meerdere exem-
plaren rondlopen. Dit beeld was echter voor Ds v. d.
B.'s betoog niet bruikbaar. Maar bruikbaarheid is na-
tuurlijk nog wel iets anders dan waarheid.

Tot zoover de geachte schrijver. We zijn blij, dat
hij het met ons eens is, inzake „Schilderianen“. Schild-
der heeft altijd gezegd: laat in de kerk de vrije dis-
cussie toe, en als dus Hepp begint, Schilder aan te
vallen zodra hij in Kampen aan het werk getogen is
(artikel almanak-V.U. inzake de pluriformiteit der
kerk) word dus dan niet kwaad, want Hepp is er een,
en Schilder is er ook één. Schilderianen hebben dus
niets anders dan de kerkelijke binding aan de be-
lijdenis. Schilderianen zijn tegen bindingen, die
God niet oplegt, en vóór handhaving der bindingen die
Hij wel oplegt.

Als nu dr v. M. zou erkennen, dat Kuiperianen, of
Heppianen, óók altijd zóó zijn geweest, benevens Rid-
derbosianen en Grosheidianen, dán zouden we toe-
geven, dat zijn opmerking de tendenz van juistheid
nastreefde. Doet hij dat niet, dan moeten we de ten-
denz nog nader zien te bepalen. Wat ons dan wel
eenigen tijd zal kosten.

Overigens: zijn opmerking behaagt ons niet.
Er is een heilige algemeene christelijke kerk.
Zoo als er ook een menscheit is, en één koninkrijk
der hemelen.

Ik weiger, het koninkrijk der hemelen
een exemplaar van een soort te noemen.
Toch geloof ik ook, dat het zijn kenmerken heeft.

Ik weiger, de menscheit exemplaar van een
soort te noemen. Toch geloof ik dat ze kenmerken
heeft.

En daarom lijkt me de polemiek van dr v. M. be-
neden zijn maat te liggen. Ds v. d. B. had het, inzake
dien zakdoek, over het werkelijk helpen van
een kenmerk, en over het bruikbaar zijn van
een gesteld, e.g. afgesproken kenmerk.

Niets geeft dr v. M. het recht, daarvan te maken,
dat ds v. d. B. overgesprongen is naar de kwestie van
„de soort“. Het ging bij dien zakdoek niet over
het kenmerk van een soort (b.v. een pandjesjas, een
hoogen hoed, en een zwart pak) maar over het kun-
nen kennen van een instantie, die had aangekon-
digd: ik, afgezien van de vraag of ik een soort ver-
tegenwoordig, dan wel een éénmalig fenomeen ben,
ik zal er zoo en zoo uitzien. Ik geloof, dat ds v. d. B.
juist door geen zwart domineespakje plus hoogen
zijn maar een zakdoek in de hand aan te geven, heeft
gelet op het individuele van den dominee, niet
qua dominee, maar qua mensch, die op zekeren tijd
iemand wil leeren aangaande zijn identiteit.

Eigenlijk valt me dit geargumenteer van dr v.
M. een beetje van hem tegen. K. S.

KERK ALS SOORT?

Dr v. M. vervolgt:

Verder zegt Ds v. d. B., dat art. 29 niet spreekt over
„de ware kerk“ als norm van het institutioneel kerkelijk
leven, maar over de merktekenen van de ware kerk.
Dat het over de merktekenen van de ware kerk gaat
weet ik. Het zal nu echter wel duidelijk zijn, dat het
noemen van merktekenen op zichzelf nog niet beweert,
dat hier slechts één bepaald instituut wordt bedoeld.

Dr v. M. verklaart, te weten, dat het gaat over de
merktekenen van „de“ ware kerk. In den volgenden
zin verklaart hij echter, dit niet te willen weten. Want
hij verandert „de“ in „een“. Komende dus tot de kerk
als soort; een soort met aparte individuele exempla-
ren. De eene katholieke kerk is daarmee om zeep ge-
holpen; de belijdenis losgelaten. K. S.

EEN BROK „HEID“.

Dr v. M. vervolgt:

Nu zegt Ds v. d. B.: ja, maar de Kerk is een instel-
ling Gods en van die instelling wordt in de artikelen
27—29 telkens iets uitgesproken.

Deze opmerking aanvaard ik van ganser harte. Ze is
echter tegen mij gericht. Ik moet haar dus als tegen-
argument opvatten. De enige zin die ik er dan in kan
ontdekken is deze: God heeft de ware kerk als een brok
feitelijkheid midden in dit ondermaanse leven geplaatst,
en de artikelen 27—29 doen niet anders dan een ver-
slag geven van deze feitelijkheid; art. 29 met name
wijst één bepaald instituut hier beneden met de vinger
aan als zodanig. Om het nu maar heel concreet te
zeggen: de Gereformeerde kerken (onderh. art. 31
D.K.O.) zijn een instelling, ja een schepping (woord van
Ds v. d. B.) Gods. Wij hebben dus in de jaren 1944—
1946 weer een van Gods scheppingsdagen beleefd. En
de HEERE God heeft over Zijn jongste werktuk (de
vrijgemaakte kerken) het woord van Zijn soeverein wel-
behagen doen gaan: en zie het is zeer goed.

Een brok feitelijkheid. Kijk, als we gemoedelijk praten,
kan er van alles en nog wat op door, en leggen
we elkaars woorden niet op een goudschaaltje. Maar
als we elkaar willen overtuigen van de waarheid onzer
elkaar vierkant weersprekende eeden, dan komt het
goudschaaltje niet te onpas, en verliest het ook zijn
hateelheid. Welnu, een „brok“ is altijd een gedeelte
van een „massief“, maar alle „heid“ is het tegendeel
van een „massief“. Als nu ds v. d. B. met de beeld-
spraak van dr v. M. zou omspringen zooals dr v. M.
het doet met die van ds v. d. B., dan kunnen ze samen
drie kerkbodejaargangen vullen, zoodat geen één het
meer leest.

Ds v. d. B. leert dat „brok“ feitelijkheid niet. Hij
leert wel het feit, dat God zijn vergadering heeft ge-
maakt tot nu toe, en nog druk ermee aan den gang

is. De kerk „in fieri“ en „in facto“. En dat ééne feit
heeft de belijdenis beleiden. Met de uitspraak, die een
feitelijke is, ook voor dr v. M.: dat geloof en dat belijd
ik. En nu wou ik wel zien, dat dat zoo is bij dr v. M.
Of dat dan zoo niet is?

Oordeel zelf.

De belijdenis zegt: er zijn veel groepen, secten, ver-
gaderingen, die den kerknaam usurpeeren, maar om
u uit den droom te helpen, geven we de kenmerken
aan, waar ge wezen moet. Ieder kan dus weten waar
hij moet zijn of komen. De artikelen der Belijdenis doen
dus meer dan „verslag geven“. Ze geven ook de
reactie aan, die op Gods kerkvergaderingsfeit aan
dr v. M. en aan ds v. d. B. en aan elken amersfoort-
enaar en kampenaar voegt. Dat met den vinger
aanwijzen is dus maar nonsens. Maar wat geen non-
sens is, dat is dit: de belijdenis zegt: uw éigen
vinger moet en kan nu maar aanwijzen. Ook die
van dr v. M. Die moet aan alle amersfoortenaars
zeggen: hier moet ge wezen, en niet bij v. d. Born en
Vink en Holwerda destijds, want die hebben we in
Gods Naam scheurmaken en ketters verklaard; die
vergaderen niet, maar die verstrooien. Die werken
tegen God in.

Om het nu maar heel concreet te zeggen: ds v. d.
B. beweert: hier is de reformatie geschied, maar dat
beweert dr v. M., althans op Zondag, van zijn
gezelschap ook. En nu wil v. d. B. dit weten, in en
buiten den Zondag, en dr v. M. doet van Maandag tot
Zaterdag (afgezien van huisbezoek en kerkeraads-
praesidium) net, of hij het in Keulen hoort don-
deren; want dat het in Utrecht gedonderd heeft, daar
wil hij (de Zondag daargelaten) niet aan. Maar toch
is het zoo. Hij zegt des Zondags: bij ons WERD het
weer zeer goed, toen wij door God verlost waren van
die scheurmaken en ketters v. d. Born en Holwerda.

Kom, dr v. M., ala niet langer uw verzenen tegen de
prikkels van de ploeg, die ge toch niet wilt laten
staan. Of anders: ruk die touwen af. K. S.

FEIT EN NORM.

We wilden het artikel van dr v. M. vervolgen, maar
gelooven dat het wenschelijk is, ook anderen aan het
woord te laten. Daarom geven we hier door wat ds B.
Jongeling in Ger. Kbl. Ov. en Gld. opmerkt aan diens
adres:

Onder deze titel („De ware kerk“) bevat „Waarheid
en Eenheid“ van 5 Januari j.l. een artikel van de hand
van Dr F. H. van Meyenfeldt, syn. predikant te Amers-
foort. In dit artikel wordt door de schrijver toegelicht
een stelling, door hem toegevoegd aan zijn proefschrift.
Deze stelling luidt als volgt: In art. 29 van de N.G.B.
duidt „de ware kerk“ de norm aan voor het institutioneel
kerkelijk leven. Benoeming van een bestaand kerkelijk
instituut met die titel verheft een feit tot norm.

In de toelichting merkt de schrijver op dat hij in zijn
stelling bedoelde positie te nemen tegen „de opvatting
van Prof. Schilder“, die heel duidelijk en concreet een
bepaalde samenkomst van gelovigen op een bepaalde
plaats benoemt met de naam „ware kerk“.

Voorts zegt de schrijver dat hij het kan pomen van
zijn stelling uitgegaan is van de Wijsbegeerte der Wets-
idee, die onderscheidt tussen de wet en het aan de wet
onderworpen (subjeet = onderworpen), die vervolgens
soorten van wetten onderscheidt, nl. wetten die zonder
meer gelden, die doorgaan vinden zonder menselijke
tusschenkomst, als b.v. de wet der zwaartekracht, en nor-
men in welke toepassing de menselijke „positivering“
vereist is. De mens, die aan de norm onderworpen is,
subjeet is, moet de norm positiveren, tot praktische uit-
werking brengen. En die positivering behoort dan na-
tuurlijk bij het subjeet, bij het aan de norm onder-
worpen.

Zo geeft Gods Woord de norm voor de vergadering
der kerk. Maar de mens heeft daarin een roeping. De
kerk komt er niet „vanzelf“, zoals een steen „vanzelf“
op de grond valt wanneer ik hem in de lucht gooi. In
de vergadering der kerk is de menselijke activiteit be-
trokken. En nu zegt Schilder heel concreet: daar, op
dat adres, waar door menselijke activiteit de kerk, die
door Christus vergaderd wordt, is geïnstitueerd, is de
ware kerk.

En hiervan zegt nu Dr von Meyenfeldt: Zo wordt
een feit tot norm verheven. Want, aldus de jonge doc-
tor, we kunnen immers denken aan meervoudige sub-
jectieve positivering van de norm.

Dat klinkt nu allemaal wel erg geleerd, maar het is
toch eigenlijk erg eenvoudig. Dit is, in prachtige, aan
de Wijsbegeerte der Wetsidee ontleende termen, de leer
der pluriformiteit: er is te denken aan meervoudige,
pluriforme positivering van de norm. Er is slechts één
norm, maar die ene norm kan op verschillende manie-
ren toegepast worden, ook op eenzelfde plaats.

Ik geloof, dat de jonge doctor beter had gedaan met
in dit verband een andere onderscheiding van de Wijs-
begeerte der Wetsidee te hanteren, nl. die van „rechts
en links“, gehoorzaam en ongehoorzaam. De menselijke
verantwoordelijkheid ten opzichte van de norm kan
leiden tot tweerlei kerkinstitutionering, gehoorzame en
ongehoorzame institutionering. Institutionering die beantwoordt
aan de norm — zij het dat ook dit met zonden bevuelt
blijft — en institutionering die niet beantwoordt aan de
norm. En dan hebben we op één plaats niet te doen
met tweerlei gehoorzame institutionering, want één van
de door Gods Woord geopenbaarde en door ons beleiden
eigenschappen der kerk is de eenheid der kerk. En wie
nu bij het instituëren der kerk niet de eenheid betracht,
die instituëert niet gehoorzaam. Dat instituut beant-
woordt niet aan de norm. Staan er dus twee instituten
naast elkaar, dan zijn beide in strijd met de norm, of is
in elk geval één van beide in strijd met de norm.

Waar geweigerd wordt de enigheid des waren geloofs
te betrachten daar is overtreding van de norm. Ook
waar de enigheid des waren geloofs — dat is de een-
heid van belijden en belijdenis — gebroken wordt, door

b.v. als bindende leer op te leggen wat niet in Gods
Woord geleerd wordt, gelijk we dat beleefd hebben in
de achter ons liggende jaren, is er overtreding van de
norm. De lijn der kerk loopt dan door daar waar de
enigheid des geloofs bewaard wordt. Welnu, waar ge-
hoorzame institutionering is, daar is de ware kerk. Schild-
der verheft een feit niet tot norm, wanneer hij zegt:
daar, op dat adres, is de ware kerk van Kampen. Hij
zegt dan alleen maar — en ik gebruik nu de termino-
logie van de Wijsbegeerte der Wetsidee: — dat con-
crete subjeet, aanwezig op dat adres, beantwoordt aan
de norm, daar, op dat adres, hebben we te doen met
gehoorzame positivering van de norm. En hij vergeet
daarbij geenszins de oude onderscheiding van de delen
en de trappen. Schilder zegt niet: daar is het nu vol-
maakt, en nu moet voorts ieder ons handelen in het
instituëren der kerk als norm nemen voor zijn han-
delen.

En dit is in overeenstemming met de belijdenis. Want
art. 29 handelt over de kenmerken van de ware kerk,
dus over datgene, waaraan de ware kerk te herkennen
is. Dr von Meyenfeldt citeert in zijn artikel uit art. 29:
Wij geloven, dat men wel naarstiglijk en niet goede
voorzichtigheid, uit den Woorden Gods, behoort te on-
derscheiden, welke de ware kerk zij. En de schrijver
voegt daaraan dan toe: Hieruit volgt, dat men de ware
kerk niet uit de ervaringswerkelijkheid leert kennen,
maar uit den Woorden Gods.

Ja, datzelfde heeft Schilder nu altijd uit de treure
betoogd: de kerk is een geloofsstuk, een stuk van ons
geloof in de Heere en Zijn Woord.

Door het geloof in Gods Woord, zo zegt de belijdenis,
kan ik onderscheiden wat de ware kerk is. En zo zegt
Schilder nu ook: Door het geloof in Gods Woord, dat
mij de ware kerk voortkent, en aan dat Woord de si-
tuatie in Kampen toetsend, zeg ik: daar, op dat adres,
is de ware kerk.

Dr von M. zegt, dat hij nu ook begrijpt de laatste zin
van art. 29: Deze twee kerken (ware en valse kerk,
B. J.) zijn lichtelijk te kennen en van elkander te on-
derscheiden. Hij zegt: Hier wordt geen uitspraak ge-
daan over de gecompliceerde tijdelijke werkelijkheid van
de kerk, maar over de klaarlijkheid van Gods
Woord over de kerk.

Het klinkt zeer indrukwekkend, maar het is een-
voudig gezegd, onzin. De belijdenis belijdt naar het
Woord Gods, dat de ware en de valse kerk gemakkelijk
zijn te kennen en van elkander te onderscheiden. Daar-
in zegt de belijdenis dus wel iets over „de gecomplice-
de tijdelijke werkelijkheid van de kerk“. Wanneer ik op
een andere plaats ga wonen en ik moet me naar de
ordinantie Gods voegen bij de ware kerk, dan moet ik
uitzoeken waar in de gecompliceerde kerkelijke werke-
lijkheid van die plaats de ware kerk is. Ik lees in de
plaatselijke gids, die ik koop, teneinde in mijn nieuwe
woonplaats enigszins wegwijs te worden, een hele lijst
van „kerkenooschappen“, met de namen en adressen
der verschillende predikanten, scriba's, plaatsen van
samenkomst enz. Uit die ervaringswerkelijkheid kan
ik niet opmaken welke de ware kerk is waarbij ik me
moet voegen. Maar in die gecompliceerde werkelijkheid
heb ik een draad in handen, die mij de weg wijst; de
merktekenen der ware en der valse kerk, door de be-
lijdenis genoemd, uit Gods Woord gewonnen. Zo kan ik
in mijn nieuwe woonplaats onderscheiden welke de ware
kerk is, en de belijdenis zegt erbij: dit onderscheiden
is licht, het is niet moeilijk.

In de gedachtengang van Dr von M. blijft er geen
ware kerk over. Wanneer — zoals hij zegt — „ware
kerk“ een norm is, geen feit, dan is er geen ware kerk,
dan zijn er ook geen twee ware kerken en ook geen
drie of nog meer. Als Schilder — des neen — door te
zeggen: daar, op dat adres, is de ware kerk van Kam-
pen, een feit verheft tot norm, dan doet Dr von M.
precies hetzelfde wanneer hij van meer dan één positi-
vering zegt: daar is de ware kerk. De Wijsbegeerte
der Wetsidee is sterk in immanente critiek, dat is criti-
ek, die, vanuit een bepaald standpunt verder rede-
nerend, de onhoudbaarheid van dat standpunt aantoon-
t. Nu, ook de stelling van Dr von M. moet vallen voor
deze immanente critiek.

Aan de Wijsbegeerte der Wetsidee is met deze stel-
ling m.i. geen dienst bewezen.

Voor deze week genoeg. Misschien komen we nog
op de zaak terug. We zijn blij, dat ds Jongeling de
gevaaren last zien, van de manipulatie met bepaalde
wijsgeerige meeningen, die den indruk wekken, alsof
men wijsgeerig bezig wezen kon met behulp van
één paragraafje uit een wijsgeerige isagoge. K. S.

Wijzigingen Handboek 1950

(Om tijd en onnodige moeite te besparen, verzoekt
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks
naar de administratie in Goes te zenden.)

- Blz. 17 WARFUM. Adres kerkeraad: J. Boersma,
Hoofdstraat 7.
Blz. 33 STADSKANAAL. Adres kerkeraad: E. Stam-
huis, Kastanjelaan 6, Diaconie: J. Noorlag, Ce-
resstraat 31. Correspondent Theol. Hoogeschool:
J. K. Brinkman, Barkelastraat.
Blz. 41 BERKUM. Adres kerkeraad: A. Endeman, Kra-
nenburgerweg 16, Zwollerkerkspol.
Blz. 45 ZWOLLE. Adres kerkeraad: Kl. Nollies, Hee-
renweg 128. Tel. 7726. Adres voor de Zending:
G. J. te Winkel, Heerenweg 33.
Blz. 60 ZEIST. Adres kerkeraad: Ald. Pet. Dalweg 13,
Zeist. Diaconie: C. Verburg, Laan van Catten-
broek 42, Zeist. Tel. 3279.
Blz. 77 SCHEVENINGEN. Adres kerkeraad: J. G.
Steers, Havenkade 12. Tel. 552669.
Blz. 87 KAS DEPP. ART. 11 K.O. ZUID-HOLLAND.
Gelden voor deze kas bestemd, kunnen nu over-
geschreven worden op postrekening 434377 t.n.v.
Deputaat art. 11 van de Part. Synode Zuid-Hol-
land der Geref. Kerken (art. 31 K.O.), Jan van
Henegouwenstraat 4 te Gouda.